

Analyse statenonderzoeker jaarstukken 2024

Belangrijkste conclusies:

- *De financiële gezondheid en operationele efficiëntie van de provincie Limburg laten een positief beeld zien. De BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) indicatoren tonen een gezonde financiële status van de provincie.*
- *De in de nabije toekomst stijgende netto schuldquote zou op termijn kunnen impliceren dat de rentegevoeligheid gaat toenemen doordat meer vreemd vermogen dient te worden aangetrokken. Het is belangrijk hierin het te voeren treasurybeleid nu al rekening mee te houden. Bij de feitencontrole is gebleken dat hierop nu reeds wordt geanticipeerd.*
- *De structurele exploitatieruimte kan afnemen door de verwachte herijking van het provinciefonds die voor Limburg negatief uit kan pakken.*
- *Financieel gezien is er ruimte voor de provincie Limburg om de opcenten motorrijtuigenbelasting te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt € 79 mln. in 2024 en € 80 mln. in 2025.*
- *Uit de analyse van de beleidskaders blijken een groot aantal acties en activiteiten, maar deze blijven achter bij de planning. Er is er sprake van een terugkerend patroon van onderbesteding en over 2024 belooft dit een bedrag van € 105 mln. De onderbesteding zit vooral in projectsubsidies. Aandachtspunten zijn voldoende mankracht, effectief projectmanagement en het besef bij het College van GS of plannen en doelstellingen voldoende realistisch zijn. We zien wel een verbetering ten opzichte van 2023 toen het bedrag aan onderbesteding nog € 161 mln. bedroeg.*
- *De grootste verschillen tussen realisatie en begroting zitten in de programma's Leefbare steden en dorpen en Financiën en overhead.*
- *De koppeling tussen de 8 beleidskaders en de daaraan gekoppelde doelstellingen verloopt steeds beter. Aandachtspunten blijven het SMART maken van doelstellingen, de indicatoren verder ontwikkelen en kwantificeren en het vermijden van algemene termen bij op te nemen doelstellingen. In hoofdstuk 3 vanaf 3.2. is afzonderlijk aandacht besteed aan alle beleidskaders en kan worden gezien hoe er gescoord wordt op doelstellingen en indicatoren.*
- *Het weerstandsvermogen van de provincie Limburg is met € 950 mln. op goed niveau; er is veel ruimte om risico's op te vangen. De gewogen risico's in de jaarrekening 2024 waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen bedragen € 52 mln. In 2023 was dit € 50 mln.*

- *Er heeft een desinvestering van € 63,8 mln. plaatsgevonden bij Chemelot Campus Vastgoed C.V. In hoofdstuk 6 is toegelicht wat hier de achtergrond van is.*
- *Het financiële resultaat 2024 bedraagt € 99,29 mln.. Van het resultaat zal € 52,81 mln. worden overgeboekt naar 2025 om aan reeds aangegane verplichtingen met derden te kunnen voldoen. Een groot deel van deze overboekingsvoorstellen, € 38 mln., wordt verklaard door meerjarige projectsubsidies.*
- *Er is voor een bedrag van ruim € 22,7 mln. afgewaardeerd op deelnemingen. In 2023 was dit € 4,6 mln. Dat betekent een toename van risico's. Provinciale Staten dienen goed en up-to-date hierover geïnformeerd te worden. Dit gebeurt bij deze jaarcijfers 2024 via de paragrafen Portfoliomanagement en Verbonden partijen. Deze afwaarderingen zitten volledig in deelnemingen waar de afwaardering voorzien was en uit beleidsmiddelen gedekt (agiotortingen) wordt. In feite is het een subsidie die financieel technisch wordt verantwoord als agio en omdat het risicoprofiel stijgt vindt er een storting in de risicoreserve plaats.*
- *Bij de ontwikkelingen binnen de verbonden partijen is het van groot belang dat Provinciale Staten tijdig geïnformeerd wordt over ontwikkelingen. Voor deze jaarstukken zijn de ontwikkelingen bij de Greenportcampussen, Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo, Holding Businesspark Luchthaven Maastricht en Limburgs Energie Fonds van groot belang. Provinciale Staten worden verder onder andere geïnformeerd door Mededelingen Portefeuillehouder en via voortgangsrapportages in het kader van de Regeling Grote Projecten 2020*
- *Voor overige conclusies verwijs ik naar deze analyse.*

Inhoudsopgave

1.	Opzet analyse van de jaarstukken	3
2.	Financiële analyse van de jaarstukken 2024	5
2.1.	Kengetallen BBV van de provincie Limburg	5
2.2.	Meerjarige ontwikkeling kengetallen BBV Limburg ten opzichte van Nederland	5
2.2.1.	(gecorrigeerde) netto schuldquote (hoe lager, hoe beter)	5
2.2.2.	Solvabiliteit (hoe hoger hoe beter)	6
2.2.3.	Grondexploitatie (hoe lager, hoe beter)	6
2.2.4.	Structurele exploitatieruimte (hoe hoger, hoe beter)	7
2.2.5.	Belastingcapaciteit (hoe lager, hoe beter)	7
2.2.6.	Conclusie naar aanleiding van BBV-kengetallen	8
3.	Analyse van de jaarstukken aan de hand van beleidskaders	9
3.1.	Algemene inleiding	9
3.2.	Perspectief voor het landelijk gebied	11
3.3.	Samen leven en bestaanszekerheid	12
3.4.	Werken aan een toekomstbestendige economie	13
3.5.	Nieuwe energie en leefmilieu	15
3.6.	Leefbare steden en dorpen	16
3.7.	Cultuur en erfgoed voor iedereen	18
3.8.	Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	19
3.9.	Provincie midden in de samenleving	20
3.10.	Financiën en overhead	21
3.11.	Conclusie aan de hand van beleidskaders	22
4.	Overige bevindingen bij analyse van de jaarrekening	24
4.1.	Fraude en non-compliance	24
4.2.	Onderzoeksvragen vanuit Controlecommissie jaarrekeningcontrole 2024	24
4.3.	Aandachtspunten voor de accountantscontrole 2025	25
4.4.	Weerstandsvermogen	25
5.	Jaarrekening 2024	27
5.1.	De provinciale balans	27
5.1.1.	Immateriële vaste activa	27
5.1.2.	Financiële vaste activa	28
5.1.3.	Eigen vermogen en resultaat	29
5.1.4.	Algemene reserve (voorheen immunisatiereserve)	30
5.2.	De provinciale staat van baten en lasten	30
6.	Ontwikkelingen bij verbonden partijen	32
7.	Openstaande moties en toezeggingen	37

1. Opzet analyse van de jaarstukken

In de Controlecommissie van 14 maart 2025 is de analyse van de jaarrekeningen geagendeerd. Het voorstel van de Griffie is om de analyse als volgt vorm te geven.

Financiële analyse van de jaarrekening waarbij wordt ingegaan op de volgende elementen:

- De trendontwikkeling van de BBV-kengetallen van de provincie Limburg
- Vergelijking van de kengetallen BBV-provincie Limburg met landelijke data
- Vergelijkende balansanalyse, waarbij afwijkingen worden verklaard en geanalyseerd
- Vergelijkende analyse staat van baten en lasten, waarbij afwijkingen worden verklaard en geanalyseerd
- Actuele ontwikkelingen

De Controlecommissie heeft ingestemd met het voorstel van de griffie.

Deze analyse is opgesteld op basis van het Statenvoorstel jaarstukken 2024 (G-25-008), brief GS van 01-04-2025 (GS DOC-00763906).

Aan Provinciale Staten wordt het volgende gevraagd:

1. De Jaarstukken 2024 vast te stellen, incl. de 2e begrotingswijziging 2025.
2. Het resultaat 2024 ad € 99.292.943 als volgt te bestemmen:
 - a. € 52.808.114 ter dekking van overboekingsvoorstellen
 - b. Aanvullende voorstellen voor een bedrag van € 11.635.000 bestaande uit :
 1. Inhuur veldmedewerker Hamster € 268.000
 2. Versterken samenwerking agrariërs en borging agrarische inbreng in gebiedsprocessen € 1.000.000
 3. Inhaalslag beheer natuurcompensatie € 360.000
 4. Inhaalslag toezicht natuurcompensatie € 140.000
 5. Realisatie natuurcompensatie € 262.000
 6. Project LLTB 'WaterWinst'; Opschaling nitraatresidu-metingen € 704.000
 7. NOVEX de Peel: versnelling acquisitie rijksmiddelen € 81.000
 8. Onderdeel 'kennisontwikkeling' binnen Instituut voor mens, milieu en mijnbouw (I3ML) € 2.000.000
 9. Restauratie en verduurzaming Rijksmonument voormalige Van Horne Kazerne Weert (monumentaal complex met 12 rijksmonumentale gebouwen) € 1.200.000
 10. Middelen voor provinciale cofinanciering van de regiodeals in Parkstad en Zuid-Limburg (6e tranche) € 5.000.000
 11. Vervolg educatieprojecten 80 jaar vrijheid € 620.000
 - c. € 34.849.829 toevoeging aan de Algemene reserve, zijnde het restant na aftrek voorgaande voorstellen.
3. De bestemmingsreserves "Decentralisatie-uitkering bodem", "DU Zoetwatermaatregelen" en "80 jaar bevrijding" op te heffen wegens functieverlies.

2. Financiële analyse van de jaarstukken 2024

2.1. Kengetallen BBV van de provincie Limburg

Het BBV¹ schrijft voor dat een set van zes kengetallen² wordt opgenomen in de begroting en in de jaarstukken. De presentatie van de kengetallen uit het BBV en een toelichting op de onderlinge samenhang ervan geeft snel een duidelijk beeld van de financiële positie van de provincie. In samenhang met de hoogte van het totale risicobedrag bepaalt dit namelijk indirect (door de benodigde weerstandscapaciteit) de vrijheid van Provinciale Staten in beleidskeuzes. Met het inzichtelijk maken van een meerjarige ontwikkeling van de kengetallen krijgen PS een beter inzicht in de ontwikkeling van de financiële positie van de provincie.

2.2. Meerjarige ontwikkeling kengetallen BBV Limburg ten opzichte van Nederland

Met ingang van de begroting 2016 is in het BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van zes verplichte kengetallen wordt opgenomen. Naast de set van kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen.

De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk inzicht in de financiële positie van de provincie.

Teneinde een scherper beeld te krijgen zijn bij elk kengetal de cijfers Nederland (alle provincies) vermeld. Zo zien we hoe Limburg het doet in vergelijking met het landelijke beeld.³

Voor gemeenten bestaan er normgetallen, waarmee een onderlinge vergelijking kan worden gemaakt. Voor provincies is dit niet het geval. Navraag bij IPO leert dat dit een bewuste keuze is omdat dit gebaseerd is op een veel kleinere massa. De hier gepresenteerde cijfers zijn daarom puur vergelijkend.

2.2.1. (gecorrigeerde) netto schuldquote (hoe lager, hoe beter)

Schuldquote	R2023	R2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Netto schuldquote Limburg	-18%	10%	43%	42%	42%	42%
Netto schuldquote Nederland (alle provincies)	-23%	-13%	14%	4%	13%	17%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen Limburg	-181%	-206%	-129%	-121%	-114%	-106%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen Nederland	-100%	-86%	-115%	-93%	-80%	-75%

Figuur 1 (Gecorrigeerde) netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de schuldquote. Bij een negatieve schuldquote heeft de provincie meer vorderingen dan schulden. We zien voor de komende jaren een sterk oplopende schuldquote. Dit heeft te maken met inzet van financieringsmiddelen voor de uitvoering van provinciale beleidskaders en investeringsagenda's. Op de lange termijn zou dit kunnen impliceren dat de rentegevoeligheid gaat toenemen doordat meer vreemd vermogen dient te worden aangetrokken. Bij de feitencontrole is gesproken over dit potentiële risico. De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen blijft voor de Provincie Limburg

¹ Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

² De kengetallen zijn: netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit.

³ De landelijke cijfers staan op <https://findo.nl/jive>

t/m 2028 ruim 100% negatief. Uitgaande van de meerjarige liquiditeitsplanning voorziet de provincie Limburg op de middellange termijn, in ieder geval t/m 2028, niet dat er (langlopende) schulden aangetrokken hoeven te worden. Mocht het onverhoopt wel noodzakelijk zijn om een langlopende schuld aan te trekken dan is het renterisico zeer beperkt omdat de rente voor de gehele looptijd wordt vastgezet. Op de hoogte van de rente heeft de provincie geen invloed.

Ten opzichte van het landelijk beeld scoort Limburg nu nog goed, maar keert dit beeld om de hierboven genoemde redenen de komende jaren.

Echter om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Binnen de provincie Limburg is er sprake van een overschot aan middelen. Wel zien we dat de netto (gecorrigeerde) schuldquote in 2025 fors toeneemt, hetgeen duidt op een mindere positie; echter ten opzichte van het landelijke beeld ziet het er nog steeds goed uit. Landelijk is overigens ook sprake van een toename, dus een iets minder goede positie.

2.2.2. Solvabiliteit (hoe hoger hoe beter)

	R2023	R2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Solvabiliteitsratio	76%	75%	77%	77%	78%	78%
Solvabiliteitsratio Nederland	68%	65%	65%	62%	60%	59%

Figuur 2 Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar langlopende financiële verplichtingen te voldoen. Het eigen vermogen wordt hierbij afgezet tegen het totale vermogen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie of gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een provincie. Ten opzichte van het landelijk beeld scoort de provincie Limburg goed en ook het beeld voor de lange termijn is positief.

2.2.3. Grondexploitatie (hoe lager, hoe beter)

	R2023	R2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Kengetal grondexploitatie	-2%	0%	0%	0%	0%	0%
Kengetal grondexploitatie Nederland	4%	4%	2%	2%	2%	2%

Figuur 3 Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. De grexratio geeft in een percentage weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van de voorraad grond is hierbij van belang, omdat deze waarde moeten worden terugverdiend bij verkoop. Voor de provincie is deze waarde negatief, hetgeen betekent dat het financieel risico met betrekking tot grondexploitatie minimaal is. Uit feitencontrole met het cluster financiën blijkt dat de grondexploitaties bij de provincie ook in materiële zin beperkt zijn. Voor de komende jaren worden hier geen activiteiten verwacht.

2.2.4. Structurele exploitatieruimte (hoe hoger, hoe beter)

	R2023	R2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Structurele exploitatieruimte	29%	26%	9%	9%	9%	4%
Structurele exploitatieruimte Nederland	12%	8%	6%	6%	6%	6%

Figuur 4 Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het provinciefonds en de opbrengsten uit opcenten op de motorrijtuigbelastingen. Dit cijfer helpt om te beoordelen welke structurele ruimte de provincie heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De provincie Limburg is uitstekend in staat haar structurele lasten te dragen. De vergelijking met Nederland laat zien dat Limburg een sterkere positie heeft dan andere provincies. Dit beeld kan verslechteren als gevolg van de verwachte herijking van het provinciefonds. De dalende trend vanaf 2024 wordt veroorzaakt door het opnemen van enkele begrotingsposten zoals vastgesteld bij de Programmabegroting van 2023, zoals enkele natuuropgaven. Gezien de relatief grote daling vanaf 2025 is het belangrijk hier goed op te blijven sturen. Een belangrijke vraag die tijdens de feitencontrole aan de orde is geweest is hoe deze sturing binnen de provincie plaatsvindt. Hierover is het volgende aangegeven:

‘De sturing op structurele baten en lasten vindt plaats via een combinatie van financiële maatregelen voortvloeiend uit het BBV en interne maatregelen. Enkele belangrijke aspecten hiervan zijn:

- Risicobeheersing - Identificeren van financiële risico's, zoals de herijking van het provinciefonds, en tijdig en onderbouwd anticiperen op mogelijke gevolgen.*
- Meerjarige planning – Middels het meerjarig doorkijken in al onze P&C producten is het langetermijnperspectief inzichtelijk en hebben we de mogelijkheid om op toekomstige ontwikkelingen te anticiperen.*

Specifieke maatregelen genomen in onze provincie:

- Monitoring van de structurele exploitatieruimte: Bij elk Statenvoorstel uit de P&C-cyclus geven we inzicht in de actuele stand van de structurele ruimte. Dit helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte de Provincie heeft en welke bijsturing daarvoor nodig is.*
- Maatregelen aan de voorkant bij het toekennen van middelen in de begroting: door het versterken van het budgetrecht van PS in de nieuwe Financiële verordening, waarbij vooraf goedkeuring wordt gevraagd aan PS voor de inzet van middelen.*
- Verder zijn de interne regels bij aanvraag nieuwe middelen aangescherpt.’*

2.2.5. Belastingcapaciteit (hoe lager, hoe beter)

Belastingcapaciteit	R2023	R2024	B2025	B2026	B2027	B2028
Aantal opcenten t.o.v. landelijke gemiddelde	95%	95%	97%	97%	97%	97%
Landelijk gemiddelde jaar t-1	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Figuur 5 Belastingcapaciteit

De opcenten motorrijtuigenbelasting zijn voor provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller

in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven. Voor de provincies wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van het gemiddelde landelijke gehanteerde tarief voor de opcenten. Het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) wordt hierbij gerelateerd aan het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en is uitgedrukt in een percentage (95%). Er is dus nog ruimte voor verhoging in de provincie Limburg. De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt € 79 mln. in 2024 en € 80 mln. in 2025). Dit betekent dat de belastingen in theorie per jaar fors zouden kunnen worden verhoogd.

2.2.6. Conclusie naar aanleiding van BBV-kengetallen

De solvabiliteitsratio is 75%, de grexratio is 0 dus het financieel risico met betrekking tot grondexploitaties is minimaal. De structurele exploitatieruimte van 26% laat zien dat er ruimte bestaat de structurele baten te verhogen. De ratio opcenten motorrijtuigenbelasting van 95% laat zien dat de provincie Limburg onder het landelijk gemiddelde zit.

De Financiële gezondheid en operationele efficiëntie van de provincie Limburg laten een positief beeld zien. De BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) indicatoren tonen een gezonde financiële status van de provincie. Dit omvat indicatoren zoals solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte en schuldquote, die allen binnen aanvaardbare grenzen liggen. Het is goed te zien dat de provincie Limburg het over de hele linie beter doet dan andere provincies. De operationele efficiëntie wordt regelmatig geëvalueerd door middel van interne audits en externe beoordelingen. Op dit laatste is bij de feitencontrole ingezoomd en het volgende aangegeven.

‘Op meerdere vlakken wordt de juistheid en volledigheid van de cijfers gecontroleerd, wat bijdraagt aan de betrouwbaarheid van de BBV-kengetallen. Dit gebeurt via evaluaties binnen de afdeling P&C, interne audits vanuit Concern en externe controles door de accountant.

Naast deze controles wordt actief gezocht naar mogelijkheden om de processen efficiënter in te richten. Dit kan variëren van kleine optimalisaties in de verwerking tot grotere veranderingen, zoals de huidige overgang naar een nieuw financieel systeem. Dit nieuwe systeem heeft als doel diverse processen te verbeteren door onder andere automatisering en integratie van gegevensstromen.’

3. Analyse van de jaarstukken aan de hand van beleidskaders

3.1. Algemene inleiding

Deze jaarstukken vormen de verantwoording over het uitgevoerde beleid in 2024 en de financiële middelen die hiervoor zijn aangesproken. Het nationale en internationale speelveld waar het Limburgse bestuur in opereert is in toenemende mate veranderlijk en onvoorspelbaar.

De complexiteit van opgaven nam in 2024 toe. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het nationaal stikstofbeleid, dat op tal van terreinen tot vertraging leidt.

Er wordt in de jaarstukken wederom aansluiting gezocht bij het coalitieakkoord 'Elke Limburger telt'.

In deze analyse van de jaarrekening volgen we de kaders zoals aangegeven en beschreven in de jaarrekening van 2024.

Het financiële resultaat 2024 bedraagt € 99,29 mln. Van het resultaat zal € 52,81 mln. worden overgeboekt naar 2025 om aan reeds aangegane verplichtingen met derden te kunnen voldoen. Een groot deel van deze overboekingsvoorstellen, € 38 mln., wordt verklaard door meerjarige projectsubsidies.

Resultaat en bestemming	x € 1.000
Jaarresultaat 2024	99.293
<i>Voorstel tot bestemming van het resultaat:</i>	
A. Dekking van overboekingsvoorstellen	52.808
Saldo vrij te bestemmen resultaat	46.485
<i>B Aanvullende voorstellen</i>	
B1 Inhuur veldmedewerker Hamster	268
B2 Versterken samenwerking agrariërs en borging agrarische inbreng in gebiedsprocessen	1.000
B3 Inhaalslag beheer natuurcompensatie	360
B4 Inhaalslag toezicht natuurcompensatie	140
B5 Realisatie natuurcompensatie	262
B6 Project LLTB 'WaterWinst'; Opschaling nitraatresidu-metingen	704
B7 NOVEX de Peel: versnelling acquisitie rijksmiddelen	81
B8 Onderdeel 'kennisontwikkeling' binnen Instituut voor mens, milieu en mijnbouw (I3ML)*	2.000
B9 Restauratie en verduurzaming Rijksmonument voormalige Van Horne Kazerne Weert (monumentaal complex met 12 rijksmonumentale gebouwen)	1.200
B10 Middelen voor provinciale cofinanciering van de regiodeals in Parkstad en Zuid-Limburg (6e tranche)	5.000
B11 Vervolg educatieprojecten 80 jaar vrijheid	620
Saldo Aanvullende voorstellen	11.635
C Toevoeging aan de Algemene reserve	34.850
Resultaat na voorstel tot bestemming	0

Figuur 6 Resultaat en bestemming

Met het bedrag aan overboekingsvoorstellen wordt zichtbaar dat door onder andere landelijke ontwikkelingen en afhankelijkheden van het Rijk het tempo van de voortgang binnen programma's minder hoog is dan de provincie zou willen, zoals bijvoorbeeld in het programma 'Perspectief voor het landelijk Gebied'. Het merendeel van de overboekingen voor meerjarige projectsubsidies heeft betrekking op projecten binnen dit programma.

Na aftrek van het deel van het resultaat dat nodig is voor de overboekingsvoorstellen resteert een 'vrij resultaat' van € 46,49 mln.. Het 'vrij resultaat' is € 21,54 mln. hoger dan begroot bij de Najaarsnota 2024. In de paragraaf 'Financieel kader en jaarrekeningresultaat' is het verschil tussen het begrote en gerealiseerde 'vrij resultaat' verder toegelicht.

Hieronder vindt u een tabel waarin wordt weergegeven waardoor het begrote vrije resultaat bijna € 21,54 mln. hoger ligt dan bij de Najaarsnota.

Vrije resultaat: belangrijkste verschillen met resultaateneffect	Resultaat (x €1.000)
Verschil vrij resultaat 2024	21.543
<i>Belangrijkste meevallers</i>	
Opcenten MRB	4.496
Renteopbrengsten	4.088
Personele begroting	5.120
Resultaten voorgaande dienstjaren	3.623
Dividend Chemelot Ventures BV	2.567
Saldo overige posten binnen de programma's	10.896
<i>Belangrijkste tegenvallers</i>	
Aanvullende stortingen in voorzieningen	-1.946
Aanvullende reservering in de risicoreserve Sturing in Samenwerking	-7.301

Figuur 7 Vrije resultaat

Ondanks de inspanningen om onderbesteding terug te dringen en realistischer te begroten is onderbesteding ook in 2024 weer aan de orde. De provincie Limburg is bij haar bestedingen sterk afhankelijk van derden bij bijvoorbeeld aanvragen van subsidies of ontwikkelingen bij het Rijk. Ook zijn er nieuwe initiatieven die zich op voorhand niet geheel laten programmeren. Begrotingen blijven dan zo goed mogelijke inschattingen en momentopnamen in een continu proces van beleidsvorming en uitvoering.

3.2. Perspectief voor het landelijk gebied

Voor dit beleidskader waren er in 2024 veel externe ontwikkelingen die impact hebben.

- Aannemen in inwerkingtreding van de Europese Natuurherstelverordening, waarvoor een plan van aanpak wordt gemaakt;
- Stopzetten van het Nationaal Programma Landelijke Gebied (NPLG), waardoor de doorontwikkeling van het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) is gestopt;
- Uitspraak van de Raad van State in december 2024 inzake salderen van de stikstofopgave.

In het landelijke gebied komen veel functies samen. Niet alles kan overal. De Provincie werkt hierin nauw samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties, bewoners en gebruikers van het landelijke gebied.

Wat wil de provincie bereiken?

Natuur en landschap

- In 2027 is de bescherming van en de staat van instandhouding ten gunste van habitattypen en leefgebieden van dieren en planten verbeterd;
- In 2027 is de uitstoot van broeikasgassen en ammoniak door de landbouw in Limburg verminderd;
- In 2027 is de samenleving in Limburg meer natuurinclusief;

Water

- In 2027 is er een duurzamer, robuuster en ecologisch gezonder watersysteem dat beter kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water en verbeterde kwaliteit.

Interessant en belangrijk is dat, net als in de begroting steeds meer wordt gepoogd indicatoren te koppelen aan de begrotingsprogramma's. Op pagina 239 tot en met 251 zijn de indicatoren voor het programma perspectief voor het landelijk gebied opgenomen. Zowel voor natuur als water zijn deze duidelijk in lijn gebracht met datgene wat bereikt moet worden. Ondanks het feit dat doelstellingen en indicatoren nog niet volledig op elkaar aansluiten is er sprake van duidelijke vooruitgang.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Vershil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-79.682	-55.303	-43.182	-12.121

Dit betekent een voordelig verschil van € 12 mln. voor het programma Landelijk gebied

We zien hier dat sprake is van een behoorlijke onderbesteding en als belangrijkste oorzaken worden genoemd.

- meerjarige projectsubsidies € 28,67 mln.;
- lagere inzet van SPUK's € 14,14 mln. ten behoeve subsidieregelingen.;
- afronding project Maasgaard € 1,24 mln.;
- nog niet betaalde bijdragen aan Waterschap inzake Thorn-Wessem, Jachthaven Venlo en Vierwaarden € 1,5 mln.

De achterblijvende realisatie van de lasten houdt ook verband met € 31,22 mln. lagere baten, door lagere aanwending van specifieke uitkeringen en leidt tot minder onttrekking uit de reserves van € 5,6 mln.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt € 51,68 mln. opgeschoven naar 2025, 2026 en 2027 via overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025'.

3.3. Samen leven en bestaanszekerheid

Het Beleidskader Samen leven en bestaanszekerheid 2024-2027 is op 5 april 2024 door Provinciale Staten vastgesteld. Middels dit kader wordt uitvoering gegeven aan de doelen en ambities die beschreven staan in hoofdstuk 3 Samen leven en bestaanszekerheid van het coalitieakkoord 2023-2027 'Elke Limburger telt!'.

Wat wil de provincie bereiken?

Sociale agenda

- In 2027 zijn er minder laaggeletterden en mensen in armoede dan in 2023;
- In 2027 participeren er meer jongeren op de arbeidsmarkt dan in 2023;
- In 2027 zijn er meer jongeren die voldoende bewegen en gezond eten dan in 2023;
- In 2027 zijn er relatief meer bewust gekozen zwangerschappen dan in 2023;
- In 2027 worden kinderen uit een kwetsbare thuissituatie eerder herkend, erkend en ondersteund;
- In 2027 voelen bewoners in geselecteerde wijken/buurtten zich meer thuis dan in 2023;
- In 2027 is er in geselecteerde wijken/buurtten meer buurtcontact dan in 2023;
- In 2027 zijn er meer vrijwilligers- en bewonersinitiatieven dan in 2023;

Krachtige gemeenschappen in wijken en dorpen

- In 2027 zijn de Limburgse wijken, buurten en dorpen leefbaarder en veiliger geworden dan in 2023;

Sport en bewegen

- In 2027 voldoen meer Limburgers aan de beweegrichtlijn dan in 2023;
- In 2027 worden er meer Limburgers bereikt door de sport-/beweegactiviteiten van de sociale basisinfrastructuur dan in 2023.

Op pagina 251 tot en met 255 zijn de indicatoren opgenomen die horen bij dit programma. Deze indicatoren dekken zeker niet het grote aantal hierboven genoemde doelstellingen. Wel dient gezegd te worden dat in de uitwerking van dit programma op de pagina's 63 tot en met 74 veel uitvoeringsacties zijn omschreven die vrijwel elke doelstelling omvatten.

Doordat de provincie Limburg steeds meer gaat werken met indicatoren is hier sprake van een mooi begin, maar doorontwikkeling waarbij alle doelstellingen worden geraakt is belangrijk omdat op die wijze in de vorm van een soort indicatordashboard snel inzicht verkregen kan worden in de verschillende kaders.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Vershil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-40.847	-44.252	-41.517	-2.736

Voor het realiseren van de jaarplannen van dit programma bedragen de werkelijke uitgaven in 2024 € 15,14 mln. en dit is € 3,62 mln. lager dan de gewijzigde begroting 2024.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- vertraging in de afhandeling van subsidieaanvragen. Voor de afhandeling hiervan moet de aanvrager aan een aantal voorwaarden voldoen, die in 2025 zullen worden afgerond;
- middelen voor sociale acceptatie, de sociale veiligheid en gelijke behandeling van LHBTI's;
- de evaluatie van de steunfunctie Sport;
- een aanpassing van de te verwachten uitgaven van een aantal meerjarige projecten.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt € 2,37 mln. gefaseerd naar 2025 en volgende jaren via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

Het exploitatieresultaat 2024 van dit programma bedraagt € 41,52 mln. Dat is € 2,74 mln. minder nadelig dan begroot.

3.4. Werken aan een toekomstbestendige economie

Provincies zijn in Nederland verantwoordelijk voor regionaal economisch beleid. Provincies dragen eraan bij dat Nederland een van de meest innovatieve en concurrerende economieën ter wereld is. In Limburg is gewerkt aan de randvoorwaarden voor een veerkrachtige en wendbare regionale economie die toekomstbestendig is. De lijn voor de Brightlands campussen is doorgezet, waarbij er nu een conventiebureau voor heel Limburg in ontwikkeling is.

Wat wil de provincie bereiken?

Vestigingsklimaat van morgen

- In 2027 zijn onze acquisitieresultaten verbeterd, kennen wij het Limburgse bedrijfsleven beter en is het zakelijk toerisme gegroeid;
- In 2027 is de acquisitiesamenwerking met stakeholders in Limburg dusdanig versterkt dat nieuwe potentiële leads die kansrijk zijn voor Limburg, in gezamenlijkheid worden verkend;
- In 2027 zijn de (ruimtelijke) randvoorwaarden gecreëerd voor een versterkt toekomstbestendig en kwalitatief hoogwaardig vestigingsklimaat in 2027.

Innovaties voor de maatschappelijke opgaven

- In 2027 is de innovatiekracht van het Limburgse MKB verbeterd, waardoor ondernemers via maatschappelijk verantwoorde innovaties en ondernemerschap bijdragen aan een duurzaam, circulair, gezond en digitaal Limburg;
- In 2027 zijn er meer startende innovatieve ondernemers vanuit de ecosystemen, het onderwijs en via acquisitie, allen gericht op de transitie;
- In 2027 is er voor Limburg een dekkend financieringsinstrumentarium voor startende ondernemers.

Een gezonde arbeidsmarkt

- In 2027 is de flexibiliteit en robuustheid van de onderwijsinfrastructuur (MBO, HBO en WO) in Limburg versterkt en vergroot;
- In 2027 is er een Leven Lang Ontwikkelen-infrastructuur die de inwoners van Limburg in staat stelt om hun kennis en vaardigheden op peil te houden;
- In 2027 werken onderwijs, bedrijfsleven en overheid samen aan de kritische factor human capital voor het laten slagen van de transitie.

Verduurzaming en circulaire economie

- Tegen 2027 heeft de Limburgse economie een grotere mate van circulariteit bereikt door de implementatie van R-strategieën, waarmee we in lijn zijn met de nationale doelstelling van 50% circulariteit tegen 2030;
- In 2027 werken onderwijs, bedrijfsleven en overheid intensief samen om de menselijke factor in de circulaire transitie te versterken;
- In 2027 zijn de ruimtelijke, juridische, digitale en financiële randvoorwaarden zo ingericht om de uitrol van kansrijke ontwikkelingen mogelijk te maken.

Gezonde toekomst voor de land- en tuinbouw in Limburg

- In 2027 is er meer kennis over de land- en tuinbouw in Limburg en daardoor begrip ten aanzien van de sector en de transitie.

Voor dit begrotingsprogramma zijn tot nu toe slechts heel beperkt indicatoren ontwikkeld (zie pagina 256 – 259). Deze dekken maar ten dele alle doelstellingen die aan dit programma zijn gekoppeld. Kijkend naar wat de provincie in 2027 wenst te bereiken valt op dat veel doelstellingen niet kwantitatief zijn ingestoken:

- Verbetering acquisitieresultaten;
- Kennen van het Limburgse bedrijfsleven;
- Verkenning potentiële leads;
- Verbetering innovatiekracht MKB;
- Flexibiliteit en robuustheid van onderwijsinfrastructuur vergroot en versterkt;
- Meer kennis over land- en tuinbouw.

Zeker wanneer de doelstellingen niet over de hele linie SMART zijn kan het lastig zijn te beoordelen of alles wat wordt beoogd ook wordt gerealiseerd. Advies zou zijn om doelstellingen nader te concretiseren en te vertalen in indicatoren die kunnen worden gebruikt voor de jaarrekening en de begroting.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Vershil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-94.959	-107.171	-97.642	-9.529

Voor het realiseren van de jaarplannen van dit programma bedragen de werkelijke uitgaven in 2024 € 54,74 mln. en dit is € 0,05 mln. lager dan de gewijzigde begroting 2024.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- aanpassing van de te verwachten uitgaven van een aantal meerjarige projecten (€ 10,19 mln.);
- meerjarige afspraken met Rijk (€ 0,90 mln.);
- afwaarderingen (-/- € 11,04 mln.).

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt per saldo € 11,65 mln. gefaseerd naar 2025 en verder via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

Het exploitatieresultaat 2024 van dit programma bedraagt € 97,64 mln. Dat is € 9,53 mln. minder nadelig dan begroot.

3.5. Nieuwe energie en leefmilieu

Nederland heeft de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. We willen af van fossiele brandstoffen en bereiden ons voor op de gevolgen van de klimaatverandering. Ook de provincies nemen hierin hun verantwoordelijkheid.

In Limburg zijn in 2024 de eerste concrete stappen gezet richting de aanpak van netcongestie. Er wordt ook gewerkt aan het versterken van de VTH keten⁴, waardoor de rol van de provincie als bevoegd gezag wordt verbeterd.

Wat wil de provincie bereiken?

Nieuwe energie

- In 2030 is het aandeel huishoudens met een laag inkomen en een woning van lage energetische kwaliteit gedaald van nu 6,6% naar 5%;
- In 2030 is op 70% van de geschikte daken kleinschalige opwek (<15 kWp) via gemiddeld 10 zonnepanelen op dak gerealiseerd, concreet moet dit leiden tot 1.300 MW Photovoltaic Vermogen, (PV-vermogen) in 2030;
- In 2030 bedraagt de CO₂-emissie reductie van de gebouwde omgeving 55% t.o.v. 1990;
- In 2030 bedraagt CO₂/N₂O-reductie van de industrie 55% t.o.v. 1990;
- De energie-infrastructuur is betrouwbaar, wordt efficiënt benut en voorziet beter in de transportcapaciteit voor invoeding en afname van elektriciteit;
- In 2030 is er 2,5 TWh duurzame opwek van energie gerealiseerd voor grootschalige installaties (>15 kWp) in Limburg.

Gezond en veilig leefmilieu

- In 2027 is de gezondheid van de Limburger bevorderd door verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving t.o.v. 2020 door het :
 - verminderen blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen
 - verminderen geluidsoverlast & bevorderen van stilte
 - verminderen emissies verontreinigende stoffen naar lucht
 - voorkomen van vermijdbare milieuschade, c.q. het (vooruit) schuiven van milieuschade;
- In 2027 zijn risico's op ongelukken met gevaarlijke stoffen bij bedrijven of tijdens transport ingeperkt t.o.v. 2020

Binnen dit beleidskader is men ver met het ontwikkelen van indicatoren. Deze zijn opgenomen op pagina 259 – 267. Ook bij het nastreven van doelstellingen voor 2027 valt in positieve zin op dat doelstellingen goed gekwantificeerd zijn. Dit biedt een goed perspectief om nauwkeurig en gericht te sturen op doelen voor 2027.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Vershil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-27.991	-31.817	-29.324	-2.494

Voor het realiseren van de jaarplannen van dit programma bedragen de werkelijke uitgaven in 2024 € 36,87 mln. en dit is € 5,43 mln. hoger dan de gewijzigde begroting 2024.

De belangrijkste oorzaak ligt in de niet begrote afwaardering van de verbonden partij LEF (Limburgs Energie Fonds) ad € 11,40 mln. Deze afwaardering wordt volledig gedekt door een aanwending van

⁴ Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH).

de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking. Bij de feitencontrole is gevraagd hoe dit technisch gezien werkt.

'De Provincie heeft voor haar verbonden partijen en uitgezette geldleningen (beiden vallen onder de financieel materiële activa van de activa op de provinciale balans) een risicoreserve gevormd (aan de passief kant van de provinciale balans). Bij het aangaan van een relatie met een verbonden partij of het verstrekken van een geldlening wordt een risico-inschatting per instrument gemaakt. Die risico-inschatting wordt uitgedrukt in een Euro-bedrag en dat bedrag wordt vanuit het beleidsbudget naar de risicoreserve Sturing in Samenwerking (risicoreserve SiS) geboekt. Optredende risico's (zoals een duurzame waardevermindering) worden ten laste van de risicoreserve SiS geboekt. In de situatie bij LEF heeft een (niet begrote / niet voorziene) afwaardering plaatsgevonden. Die wordt conform afspraak ten laste van de risicoreserve SiS geboekt.'

Inhoudelijk gezien is de afwaardering gebaseerd op de financiële ontwikkelingen binnen het investeringsfonds en heeft deze betrekking op twee projecten in de sectoren duurzame energie-infrastructuur en circulaire economie. Nadere informatie hierover zal volgen in de loop van dit jaar bij de volgende voortgangsrapportage van het Limburgs Energie Fonds die in augustus op de agenda van de commissie ESA staat.

Per saldo is daarnaast voor € 5,96 mln. sprake van onderbesteding op de reguliere budgetten. Dit heeft betrekking op:

- energie infrastructuur & ruimtelijke inbedding en verduurzaming industrie en bedrijventerreinen € 4,35 mln. waarbij de inzet van met name specifieke uitkeringen en inzet van PES-middelen is achtergebleven bij de begroting;
- verduurzaming gebouwde omgeving & warmte en grootschalige opwekking € 0,39 mln. waarbij de bestedingen van de specifieke ontzorgingsprogramma's voor bedrijventerreinen en het MKB zijn achtergebleven bij de begroting;
- de overige verschillen hebben vooral betrekking op een gezond en veilig leefmilieu (€ 0,34 mln.) en VTH-taken (bodemsanering) ad € 0,88 mln.

Omdat een aanzienlijk deel van deze lasten door bijvoorbeeld specifieke uitkeringen wordt gedekt, zijn ook de baten € 3,39 mln. achtergebleven ten opzichte van de begroting.

Het gevolg is dat het verwachte financiële tekort op dit programma ad € 29,32 mln. (dat uit de algemene dekkingsmiddelen wordt gedekt), € 2,49 mln. lager uitvalt, hetgeen het financiële resultaat voordelig beïnvloedt.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt € 4,01 mln. gefaseerd naar 2025 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

3.6. Leefbare steden en dorpen

Er wordt gestreefd naar een veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving voor alle Limburgers. In 2024 zijn er belangrijke stappen gezet om de leefbaarheid in Limburgse steden en dorpen te verbeteren. De woningbouwambitie van de Woondeal werd verhoogd naar 29.550 woningen, waarvan 17.500 in 2027 gereed moeten zijn. Door schaarste in ruimte in Limburg is het noodzakelijk om een zorgvuldige balans te hebben tussen beschermen en benutten van ruimte. De gestarte actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) moet resulteren in scherpe keuzes door Provinciale Staten. Opgaven op het gebied van onder meer landbouw, natuur, water, landschap, energie, wonen, mobiliteit en bedrijvigheid worden integraal afgewogen.

Wat wil de provincie bereiken?

- In 2027 is de leefbaarheid in de fysieke openbare ruimte verbeterd, waarbij er specifiek aandacht is voor de gebiedsgerichte behoeften naar veiligheid, gezondheid, welzijn, positieve sociale relaties, kansen en contact met de natuurlijke omgeving;
- In 2027 is het woningaanbod ten opzichte van 2023 verbeterd door de beschikbaarheid van meer (betaalbare) woningen;
- In 2027 zijn 17.500 woningen uit de Woondeal gerealiseerd;
- In 2027 past het woningaanbod bij de woningbehoefte zoals onderschreven in de Limburgse Woondeal;
- In 2027 zijn minstens 3.000 woningen van de ambitie van 20.000 woningen (planologisch) verankerd;
- In 2027 is de samenhang en integraliteit van afwegingen in de fysieke leefomgeving verbeterd, waarbij rekening gehouden wordt met de schaarste aan ruimte, water, milieuruimte en ruimte op het elektriciteitsnet.

Indicatoren zijn opgenomen op pagina 267-271. Deze sluiten goed aan op de bovenstaande doelstellingen tot 2027. De doelstellingen zijn deels SMART en deels nog wat minder concreet. Er worden echter goede stappen voorwaarts gezet.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Vershil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-46.652	-54.682	-43.250	-11.433

Voor het realiseren van de jaarplannen van dit programma bedragen de werkelijke uitgaven in 2024 € 14,09 mln. en dit is € 14,60 mln. lager dan de gewijzigde begroting 2024.

De belangrijkste verschillen hebben vooral betrekking op:

- "leefbare steden en dorpen", een voordelig verschil van € 8,40 mln. Dit verschil heeft vooral betrekking op de subsidies met betrekking tot de samenwerkingagenda's met gemeenten en het leefbaarheidsfonds;
- het onderdeel "toekomstige woonruimte" resteert een saldo van € 2,56 mln. bestaande uit Specifieke uitkeringen en subsidieregelingen;
- bodem en ondergrond € 3,53 mln., eveneens vooral onderbesteding bij Specifieke uitkeringen.

Omdat een aanzienlijk deel van deze lasten door bijvoorbeeld specifieke uitkeringen wordt gedekt, zijn ook de baten € 7,55 mln. achtergebleven ten opzichte van de begroting en wordt er minder uit de reserves ingezet als dekkingsmiddel (€ 3,17 mln.).

Het gevolg is dat het verwachte financiële tekort op dit programma ad € 43,25 mln. (dat uit de algemene dekkingsmiddelen wordt gedekt), € 11,43 mln. lager uitvalt, hetgeen het financiële resultaat voordelig beïnvloed.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt € 15,86 mln. gefaseerd naar 2025 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

3.7. Cultuur en erfgoed voor iedereen

De provincie zorgt voor cultuur en erfgoed. Culturele organisaties zijn en worden ondersteund via subsidieregelingen.

Wat wil de provincie bereiken?

Cultuur

- In 2027 is het cultureel aanbod en de culturele infrastructuur in Noord- en Midden-Limburg niet alleen vergroot, maar vooral aan de basis versterkt t.o.v. 2023;
- In 2027 is een groter aandeel van de Limburgse jeugd in aanraking gekomen met het cultureel aanbod in Limburg;
- In 2027 is het lokale culturele aanbod dat door de Provincie wordt ondersteund versterkt;
- In 2027 is het gebruik en de zichtbaarheid van de Limburgse taal meer gestimuleerd en gericht op het behoud van het Limburgs.

Erfgoed

- In 2027 is een groter percentage monumenten in betere en duurzame staat dan in 2023;
- In 2027 zijn meer vrijwilligers betrokken bij het in stand houden van erfgoed dat door de Provincie Limburg wordt ondersteund;
- In 2027 is door de Provincie ondersteunend erfgoed meer toegankelijk voor een breed publiek;
- Erfgoed wordt als een provinciaal belang meegewogen in alle transitieopgaven.

Het is begrijpelijk dat niet alles wat met cultuur en erfgoed heeft te maken gekwantificeerd kan worden, maar er wordt vooral in algemene termen gesproken. De indicatoren genoemd op pagina 271-274 zijn deels (nog) niet beschikbaar en kunnen uitgebreider. Ook de aansluiting op de hierboven genoemde doelstellingen kan concreter.

- Aanbod aan cultuur vergroot en versterkt;
- Gebruik en zichtbaarheid van de Limburgse taal meer gestimuleerd;
- Groter percentage monumenten in betere staat;
- Erfgoed meer toegankelijk voor publiek.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Verschil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-63.294	-72.267	-66.803	-5.463

Voor het realiseren van de jaarplannen van dit programma bedragen de werkelijke uitgaven in 2024 € 46,34 mln. en dit is € 5,74 mln. lager dan gewijzigde begroting 2024.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- vertraging in de afhandeling van subsidieaanvragen;
- aanpassing van de te verwachten uitgaven van een aantal projecten;
- minder uitgaven bij de beleidsmiddelen voor erfgoed.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt € 5,43 mln. gefaseerd naar 2025 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

Het exploitatieresultaat 2024 van dit programma bedraagt € 66,80 mln. Dat is € 5,46 mln. lager dan begroot.

3.8. Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

Goede bereikbaarheid is belangrijk voor een Nederland van krachtige regio's. Regionale bereikbaarheid is niet alleen belangrijk voor een goede economie, maar brengt mensen ook in beweging en verbinding met elkaar. De Provincie speelt binnen mobiliteit een bijzondere rol. Veel vraagstukken op mobiliteitsgebied spelen zich namelijk af op het regionale of provinciale niveau. In 2024 zijn er afspraken met Arriva gemaakt over de uitbreiding van het openbaar vervoer om de bereikbaarheid van Limburg te verbeteren.

De infrastructuur in Limburg voldoet aan het kwaliteitsniveau 'basis' zoals dat is vastgesteld in de nota infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027.

Wat wil de provincie bereiken?

Mobiliteit en bereikbaarheid

- In 2027 zijn dorpen en buitenwijken van steden beter bereikbaar t.o.v. 2023;
- In 2027 is er sprake van een verbeterde bereikbaarheid van Limburg voor goederen en personen, nationaal en internationaal t.o.v. 2023;
- In 2027 vinden er meer duurzame verplaatsingen van goederen en personen plaats t.o.v. 2023;
- In 2027 is de verkeersveiligheid verbeterd t.o.v. 2023.

Openbaar vervoer en wegbeheer

- In 2027 is de kwaliteit van het openbaar vervoer voor de Limburgers verbeterd t.o.v. 2023;
- In 2027 zijn dorpen en buitenwijken van steden beter bereikbaar t.o.v. 2023;
- In 2027 is de verkeersveiligheid verbeterd t.o.v. 2023;
- In 2027 voldoet het provinciale infrastructurele areaal aan het kwaliteitsniveau 'Basis'.

Limburg nationaal en internationaal verbonden

- We werken aan een bereikbaarder en verkeersveiliger Limburg voor iedereen. Daarmee dragen we bij aan een duurzamer, leefbaarder en aantrekkelijker mobiliteitssysteem;
- Ten aanzien van het verbinden van Limburg nationaal en internationaal streven we deze collegeperiode de doelstellingen na zoals geformuleerd voor product 7.1.

De indicatoren van dit programma zijn beschreven op de pagina's 274-283.

Er worden veel zaken gemeten. Kijkend naar mobiliteit en bereikbaarheid komen in elk geval doelstellingen terug in de indicatoren (duurzame verplaatsingen en verkeersveiligheid).

Ook de kwaliteit van het openbaar vervoer wordt gemeten. Als het gaat om Limburg nationaal en internationaal verbonden worden dezelfde indicatoren gebruikt als voor mobiliteit en bereikbaarheid. Er is steeds meer en betere afstemming tussen doelstellingen en indicatoren.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Verskil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-143.602	-141.622	-131.192	-10.430

Voor het realiseren van de jaarplannen van dit programma bedragen de werkelijke uitgaven in 2024 € 194,61 mln. en dit is € 19,94 mln. lager dan gewijzigde begroting 2024.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- de gefaseerde invoering van Dal Vrij Limburg (€ 6,99 mln.);
- aanpassing van de te verwachten uitgaven van een aantal meerjarige projecten (€ 5,89 mln.);
- meerjarige afspraken met Rijk en gemeenten (€ 4,86 mln.);
- aanpassing in de uitgaven van de Rhombusprojecten (binnenhavens) (€ 1,82 mln.).

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt € 19,63 mln. overgeboekt naar 2025 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

Het exploitatieresultaat 2024 van dit programma bedraagt € 131,19 mln. Dat is € 10,43 mln. lager dan begroot.

3.9. Provincie midden in de samenleving

De provincies dragen zorg voor een goed openbaar bestuur. Provincies houden op onderdelen toezicht op gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het Waterschap. Met name het financieel toezicht op gemeenten en het wettelijk toezicht in het buitengebied vragen bijzondere aandacht. De Provincie en in het bijzonder ook de Commissaris van de Koning (als rijksorgaan) geven invulling aan een weerbare overheid en het tegengaan van ondermijning, het bevorderen van integriteitsbesef, de zorg voor goede interbestuurlijke verhoudingen en een weerbare overheid.

In 2024 werd op verschillende momenten stilgestaan bij de viering van 80 jaar bevrijding. Op het gebied van fundraising wordt gewerkt aan een sterkere organisatie voor een effectieve fundraising richting Brussel en Den Haag. Ook is er in 2024 gewerkt aan bestuurlijke vernieuwing in Limburg via jongerenparticipatie en het terugdringen van de gelddruk.

Wat wil de provincie bereiken?

Regiodeals

- In 2027 wordt de Provincie Limburg door gemeenten (individueel en in regioverband) ervaren als een betrokken partner voor de Regio Deals en voor de versterking van de gemeentelijke uitvoeringskracht.

Betrouwbare en integere overheid

- In 2027 wordt de Provincie Limburg als meer dienstbaar en als beter benaderbaar ervaren door de Limburgers t.o.v. de 0-meting in 2024;
- In 2027 wordt de Provincie Limburg door gemeenten (individueel en in regioverband) ervaren als een betrokken partner voor de RegioDeals en voor de versterking van de gemeentelijke uitvoeringskracht;
- In 2027 zijn de geplande activiteiten voor een weerbare overheid in uitvoering binnen de provinciale organisatie, conform de checklist 'Limburgse norm' (ten opzichte van de 0-meting 2024);
- In 2027 is de provinciale organisatie beter toegerust op de grote opgaven door ontwikkelingen binnen de organisatie.

De indicatoren op pagina 284-286 zijn nog duidelijk in ontwikkeling en sluiten nog niet volledig aan op de hierboven genoemde doelstellingen. Dit is ook lastig omdat de doelstellingen weinig SMART zijn:

- Betrokken partner;
- Meer dienstbaar;

- Beter benaderbaar;
- Beter toegerust.

Hier is veel ruimte voor verbetering aanwezig.

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Verschil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	-39.768	-45.305	-40.381	-4.925

Voor het realiseren van de jaarplannen van dit programma bedragen de werkelijke uitgaven in 2024 € 39,62 mln. dit is € 6,41 mln. lager dan gewijzigde begroting 2024.

De belangrijkste oorzaken zijn:

- een aanpassing van de lastneming van een aantal regio-deal projecten voor € 4,69 mln.;
- de niet bestede middelen Regiobranding van € 1,57 mln. waarvan de opgestarte (Europese) aanbestedingen in 2025 doorlopen.

Voor de verdere uitvoering van bestaand beleid wordt € 8,16 mln. gefaseerd naar 2025 e.v. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

Het resultaat 2024 van dit programma bedraagt € 40,38 mln. Dat is € 4,93 mln. lager dan begroot.

3.10. Financiën en overhead

In dit hoofdstuk zijn alle overige baten en lasten inzichtelijk gemaakt. Het betreft hier de onderdelen 'overhead' waarin alle bedrijfsvoering budgetten zijn opgenomen en de 'algemene dekkingsmiddelen' waarin met name de algemene inkomsten zijn opgenomen.

Dit programma bestaat uit twee onderdelen:

- Overhead: betreft sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, zoals huisvesting, ICT, management, facilitaire diensten etc.;
- Overige financiële posten (onvoorzien, taakstelling 2023-2027 etc.) en algemene dekkingsmiddelen (provinciefonds, opcenten MRB, dividend etc.).

Wat heeft het ons gekost?

Exploitatie	Primitieve begroting 2024	Gewijzigde begroting 2024	Realisatie 2024	Verschil tussen begroting en realisatie
Eindresultaat (x 1.000)	553.893	577.362	592.584	-15.222

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Financiën en overhead van € 15,22 mln.

Eenzijds bedragen de gerealiseerde lasten € 50,50 mln. Dit is € 10,46 mln. lager dan de bijgestelde begroting. De gerealiseerde baten zijn € 13,82 mln. hoger dan de begroting 2024. Deze afwijkingen zijn voordelig t.o.v. het jaarresultaat. Anderzijds is er een nadelig verschil van € 9,06 mln. in de mutaties reserves, omdat er minder onttrekkingen plaatsvinden.

In totaal wordt € 6,88 mln. gefaseerd naar 2025. via de overboekingsvoorstellen, zie hoofdstuk 'Doorwerking naar begroting 2025-2028'.

3.11. Conclusie aan de hand van beleidskaders

Het resultaat van de provincie Limburg over 2024 bedraagt ten opzichte van de gewijzigde begroting € 74 mln. voordelig. Het totale overzicht per beleidskader ziet er dan als volgt uit.

OVERZICHT REALISATIE PER PROGRAMMA 2024			
Programma	Realisatie (in €)	Begroting na wijziging (in €)	Vershil (in €)
Programma 1 - Perspectief voor het landelijk gebied	-66.241	-83.951	-17.711
Programma 2 - Samen leven en bestaanszekerheid	-14.965	-18.582	-3.617
Programma 3 - Werken aan een toekomstbestendige economie	-47.370	-50.189	-2.818
Programma 4 - Nieuwe energie en leefmilieu	-31.608	-22.791	8.818
Programma 5 - Leefbare steden en dorpen	-1.349	-23.501	-22.152
Programma 6 - Cultuur en erfgoed voor iedereen	-40.331	-46.066	-5.735
Programma 7 - Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	-129.668	-147.313	-17.646
Programma 8 - Provincie midden in de samenleving	-26.172	-31.305	-5.133
Programma 9 - Financiën en overhead	386.794	362.514	-24.280
Saldo van baten en lasten	29.090	-61.183	-89.432
Mutaties reserves	70.203	86.125	15.120
Resultaat	99.203	24.942	-74.351

Figuur 8 Realisatie per programma

Het uiteindelijke resultaat wijkt 75% af van het totale begrote resultaat na wijziging, waarbij de grootste afwijkingen zitten in de programma's 5 en 9. Net als in 2023 zien we het probleem van onderbesteding. Een belangrijke oorzaak van deze onderbesteding is de afhankelijkheid van derden als het gaat om voortgang en realisatie van meerjarige subsidieprojecten. Een flink deel van deze middelen is niet vrij besteedbaar en bedoeld voor afronding van lopende verplichtingen en bestaande beleidskaders.

Het voorspellend vermogen van de organisatie blijft een belangrijk aandachtspunt, ook de komende tijd. Het blijkt dat er veel afwijkingen van de begroting zijn in de zin van onderbesteding. Trek hier conclusies en lering uit voor toekomstige prognoses.

Het advies voor de komende periode luidt dan ook:

1. voldoende mankracht ter beschikking stellen om de ambities niet alleen te financieren, maar ook te realiseren
2. Realiseer projecten tijdig door stevig in te zetten op effectief projectmanagement
3. Laat het College van GS zich bij elk project afvragen of de plannen en doelstellingen voldoende realistisch zijn.

4. Overige bevindingen bij analyse van de jaarrekening

4.1. Fraude en non-compliance

Bij de planning van de jaarrekeningcontrole houdt de accountant rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast heeft de accountant beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie of een risico omtrent het niet-naleven van wet- en regelgeving. Het is van belang om het onderwerp fraude regelmatig onder de aandacht te brengen en te houden, met als doel de gehele organisatie bewust te laten zijn van fraude- en corruptierisico's. Naast directe schade kan immers ook belangrijke reputatieschade optreden.

Tijdens de controle van boekjaar 2024 is gekeken naar de volgende risico's:

- Oneigenlijke beïnvloeding door het management door het maken van “ongebruikelijke” memoriaalboekingen in de periode van het opstellen van de jaarrekening.;
- Ongeautoriseerde handelingen in het subsidiesysteem Susy als gevolg van ontoereikende IT general controls. Hierbij is in het bijzonder gekeken naar onterechte autorisatie van een subsidieverstrekking door personen met verhoogde rechten binnen deze applicatie.;
- Baten specifieke uitkeringen. Via de SiSa-regelingen worden gelden toegekend aan de provincie voor een specifieke besteding. De ontvangen voorschotten worden verantwoord in de overlopende passiva. Op het moment van realisatie van de lasten worden deze lasten (zover deze voldoen aan de SiSa-regeling) toegerekend. Hiermee samenhangend zijn de baten daarmee gerealiseerd. Het risico bestaat dat binnen een bepaalde regeling kosten worden verantwoord die niet subsidiabel zijn.

De werkzaamheden van de accountant hebben voor 2024 niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor materiële (fraude)risico's of vermoedens daarvan.

4.2. Onderzoeksvragen vanuit Controlecommissie jaarrekeningcontrole 2024

De Controlecommissie heeft een aantal vragen geformuleerd voor de accountantscontrole van 2024.

Welke verhouding voor de financiële bijdragen in het gezamenlijk project Tram Hasselt-Maastricht (waarin ook de Rijksgelden zijn opgenomen) is afgesproken tussen de provincie Limburg en de gemeente Maastricht?

Indien vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat geen bijdrage wordt gedaan en/of er geen schadevergoeding komt vanuit de Belgische partijen is afgesproken om in het geval van een financieel tekort het dossier financieel af te ronden vanuit het gelijkheidsprincipe 50/50 (conform GS-nota DOC-00589812 van 07/12/2023 en Mededeling PH DOC-00605730 van 24/01/2024). Wanneer wel sprake is van een bijdrage vanuit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en/of er wel een schadevergoeding komt vanuit de Belgische partijen en er bij de afrekening voor de Nederlandse partijen geen tekort meer is, dan geldt de verdeling naar rato van bijdrage zoals die is afgesproken in de appendix op de samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente Maastricht en provincie Limburg (59,4 % gemeente en 40,6% provincie Limburg).

Getrouwheid en rechtmatigheid aan- en verkopen van gronden versus de nota grond- en vastgoedbeleid

Op basis van het kennis nemen van de werkzaamheden van de interne audit, alsmede eigen accountantscontrole bestaat er geen indicatie dat deze transacties onjuist (niet getrouw c.q. rechtmatig) zijn opgenomen in de jaarrekening 2024. Op basis van risicoschatting en materialiteit

heeft de accountant een deelwaarneming verricht zoals gebruikelijk bij een jaarrekeningcontrole. De nota Grond- en vastgoedbeleid gaat over de beleidsmatige keuzes over grond- en vastgoedactiviteiten van de Provincie Limburg ten behoeve van het realiseren van provinciale taken, ambities, opgaven en doelen. Beleidsmatige keuzes vallen buiten onze scope voor de jaarrekeningcontrole.

4.3. Aandachtspunten voor de accountantscontrole 2025

De controle van de jaarrekening over 2024 heeft ertoe geleid dat de accountant voor 2025 aandachtspunten heeft geformuleerd voor de controle 2025. Ik wil er twee noemen.

Verbetering van het voorspellend vermogen

Bij de jaarrekeningcontrole 2024 is opnieuw gesignaleerd dat er grote verschillen bestaan tussen de begrote en gerealiseerde baten en lasten. Het volgende wordt door de accountant geadviseerd:

- Monitoring door het cluster financiën op de voortgang van budgetten (realisatie versus begroting);
- Het verbeteringspoor rond de meerjarige projectsubsidies te continueren. In 2025 zullen voorstellen aan de accountant worden overlegd.

Verdere professionalisering en digitalisering van de interne controle

In 2024 is gewerkt aan het verder professionaliseren van de interne organisatie waarbij het Three lines of Defence-model verder is ontwikkeld door ook interne controles in de tweede lijn te implementeren. Zo wordt er gewerkt aan een systeemgerichte controle op de inkoop-factuurstroom. Via een dashboard kan de provincie dan monitoren of facturen via de juiste routing verlopen en of de prestatie is geleverd. Dit versterkt de tweede en derde lijn.

4.4. Weerstandsvermogen

Dit geeft inzicht in de financiële risico's die de provincie Limburg loopt. In onderstaande tabel wordt de beschikbare weerstandscapaciteit tot uitdrukking gebracht. De weerstandscapaciteit betreft het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit invloed heeft op het uitvoeren van de bestaande taken. Simpel gezegd duidt de incidentele weerstandscapaciteit op het opvangen van eenmalige tegenvallers, terwijl de structurele weerstandscapaciteit betrekking heeft op het omgaan met langdurige financiële uitdagingen.

Bedragen € x 1 mln.

Stand per 1 januari	Incidenteel	Structureel	R2024	R2023
Beschikbare weerstandscapaciteit	871	79	950	936
Gewogen risico's	34	19	52	50
Surplus weerstandsvermogen	838	61	898	886
Beslag op Weerstandsvermogen	4%	23%	5%	5%

Figuur 9 Weerstandsvermogen

Het beslag op het weerstandsvermogen 5% stand jaarstukken 2024 betekent dat indien de risico's zich daadwerkelijk voordoen, onze weerstandscapaciteit met 5% zal dalen.

De (gewogen) risico's in de jaarrekening 2024, waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen en die van materieel belang zijn voor de provinciale financiële positie bedragen € 52 mln. Dit is fractioneel hoger dan de risico-inschatting die gemaakt is bij de jaarrekening 2023 (€ 50 mln.).

De financiële risico's die onderkend worden hebben betrekking op verbonden partijen, leningen/garanties, debiteuren, grondbeleid en groot onderhoud.

Deze stijging wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door onzekerheden rondom de Provinciefondsuitkering. Op dit moment blijkt op basis van voorlopige uitkomsten dat het nieuwe verdeelmodel sterk nadelig kan zijn voor Limburg. Dit staat op gespannen voet met de uitkomsten van onderzoeken uit "Elke regio telt". Het benodigd structureel weerstandsvermogen voor dit risico wordt geschat op € 16 mln. (kans x impact).

De top 4 grootste risico's zijn:

1. De Maaslijn (benodigd incidenteel weerstandsvermogen € 28,8 mln.)
2. Provinciefonds (benodigd incidenteel weerstandsvermogen € 1 mln.)
3. Europese programma's (benodigd incidenteel weerstandsvermogen € 4 mln.)
4. Indexering loon- en prijsstijgingen (benodigd incidenteel weerstandsvermogen € 2 mln.)

Concluderend kunnen we stellen dat het weerstandsvermogen van de provincie Limburg voldoende is. Ook de accountant concludeert dat een weerstandscapaciteit van € 950 mln. en een blootstelling aan risico's van € 52 mln. voldoende is.

5. Jaarrekening 2024

5.1. De provinciale balans

De griffie heeft de balansposities 2023 en 2024 met elkaar vergeleken. De activazijde van de balans geeft aan wat de provincie bezit, de passivazijde geeft aan hoe dit is gefinancierd waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen vreemd en eigen vermogen.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen vaste passiva, bestaande uit eigen vermogen, voorzieningen en vaste schulden en vlottende passiva bestaande uit kortlopende schulden en overlopende passiva.

Daar waar de afwijkingen substantieel zijn te noemen worden de balansposten nader toegelicht.

5.1.1. Immateriële vaste activa

€ x 1.000		
	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	6	13
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	58.107	81.550
	58.113	81.564

Figuur 10 Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn activa die niet tastbaar zijn. Investeren betekent in financiële zin dat wij vermogen vastleggen in objecten waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In deze categorie zijn dat investeringen die de Provincie doet waar geen bezittingen tegenover staan, zoals de kosten van onderzoek en ontwikkeling voor mogelijke investeringen. Daarnaast zijn hier investeringen in activa van derden opgenomen. In bovenstaand overzicht treft u de toelichting op de balans van deze posten op hoofdlijnen. Hieruit blijkt een afname van € 23,45 mln. waarbij de balanswaarde is gedaald van € 81,56 mln. naar € 58,11 mln. Dit is vooral het gevolg van investeringen in spoorinfra (bijdrage aan activa in eigendom van derden).

Een van de belangrijke risico's die hierin zitten is de Tram Maastricht-Hasselt met een huidige boekwaarde van € 5,95 mln. Er bestaat onduidelijkheid over de terugbetaling van kosten door de Vlaamse overheid. Inmiddels bevindt dit proces zich in de fase van een juridische procedure.

De belangrijkste investeringen aan activa van derden:

€ x 1.000			
	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2024	Cumulatief besteed t/m 2024
Investerings			
Railagenda Electrificatie Maaslijn	225.030	8.615	34.501
Stationsomgeving Beek-Elsloo	10.900	3.289	4.226
Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	42.546	1.332	36.940
Overwegproject Vierpaardjes Venlo	18.500	1.238	15.738
Overig	38.011	131	36.127
	334.987	14.605	127.531

Figuur 11 Investerings aan activa van derden

5.1.2. Financiële vaste activa

Dit betreffen geldleningen en kapitaalverstrekkingen aan derden. Het achterliggende beleid en de regels die hiervoor gelden worden gevormd door Sturing in Samenwerking 3.0. In dit kader wil ik vooral aandacht besteden aan de kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen.

Het gaat hier om vorderingen die eigendomsrechten op vennootschappen vertegenwoordigen. Dergelijke vorderingen geven de houder recht op een aandeel in de winst alsmede in het netto vermogen in geval van liquidatie. Er is dus sprake van risicodragende vorderingen.

€ x 1.000

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Investeren	Des investeringen	Afwaarderingen	Voorzieningen
HBLM BV	7.744	0	7.744	0
Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V. (VP)	5.234	0	11.400	0
MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V. (VP)	0	2.716	0	0
Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V. (VP)	179	54	0	0
Chemelot Scientific Participations B.V. (VP)	803	803	0	0
Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)	600	0	600	0
Chemelot Ventures B.V. (VP)	134	0	0	0
Chemelot Participaties B.V. (VP)	68.570	0	0	0
Chemelot Campus Vastgoed C.V. (VP)	0	63.767	0	0
Maastricht Health Campus BV (VP)	650	0	650	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)	1.110	0	1.110	0
Brightlands Agrifood Fund BV (VP)	938	0	0	0
Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. (VP)	1.150	0	1.150	0
Brightlands Venture Partners Fund IV BV (VP)	1.443	0	0	0
	88.555	67.340	22.654	0

Figuur 12 Kapitaalverstrekkingen aan derden

Bij een aantal deelnemingen hebben afwaarderingen plaatsgevonden voor een totaalbedrag van € 22,7 mln. en daarnaast is er ook voor een bedrag van € 67,3 mln. gedesinvesteerd. Feitelijk betreffen de afwaarderingen subsidies, die financieel technisch als agio worden geboekt. Dat is het bedrag dat boven de nominale waarde wordt gestort. Afwaardering impliceert dat er deelnemingen zijn die minder waard zijn geworden. Uiteindelijk gaat hierbij het risicoprofiel omhoog, hetgeen zich vertaalt in toevoegingen aan de risicoreserves.

Conform het BBV is de term desinvestering verplicht. In feite zijn dit aflossingen.

Bij de feitencontrole is gevraagd naar de desinvestering bij Chemelot Campus Vastgoed CV.

'Het bedrag is een desinvestering van Chemelot Campus Vastgoed CV die in 2024 heeft plaatsgevonden door het omhangen van CCV CV naar Chemelot Participaties BV. Chemelot Campus Vastgoed CV is in de provinciale boekhouding naar € 0 gebracht (geen rechtstreekse deelneming meer van de Provincie Limburg) en is overgeheveld Naar Chemelot Participaties BV (wel opgenomen in de tabel als investeringen, bij Chemelot Participaties BV).'

In 2023 was er overigens afgewaardeerd voor een totaalbedrag van € 4,6 mln. en voor een bedrag van € 2,1 mln. gedesinvesteerd.

€ x 1.000

Leningen u/g aan deelnemingen	Investerings	Desinvesterings	Afwaarderingen	Voorzieningen
Provincie Limburg Aviation Commandiet (PLAC BV) F	0	270	0	0
Provincie Limburg Commandiet B.V. (F)	706	0	0	-4.798
Campus Heerlen Huisvesting BV deel 2 (F)	0	180	0	0
Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V.-Variabel (F)	2.500	2.500	0	0
MAA Beheer & Infrastructuur BV (F)	0	66	0	0
MAA beheer & infrastructuur BV - baanonderhoud (F)	0	676	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo BV - RvA (F)	0	88	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo BV Brighthouse (F)	0	943	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo BV Herfin. (F)	0	300	0	0
	3.206	5.023	0	-4.798

Figuur 13 Leningen u/g aan deelnemingen

De term lening u/g impliceert dat er geld is uitgeleend aan deze vennootschappen. In de tabel zijn deelnemingen opgenomen waaraan ook een geldlening is verstrekt. In 2024 zijn aan twee verbonden partijen / vennootschappen geld verstrekt (investering) en alle vennootschappen hebben afgelost (desinvesterings) conform leningsvoorwaarden. Er hebben geen afwaarderingen op de leningen aan de verbonden partijen plaatsgevonden. Voor geldlening aan Provincie Limburg Commandiet is de in het verleden gevormde voorziening geheel vrijgevallen door het afgenomen risico.

5.1.3. Eigen vermogen en resultaat

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene Reserve	933.612	106.100
Bestemmingsreserves	666.316	1.453.888
Gerealiseerde resultaat	99.293	110.143
Totaal	1.699.221	1.670.131

Figuur 14 Reserves

Het eigen vermogen bestaat uit de provinciale reserves plus het behaalde resultaat. Het eigen vermogen is gestegen van € 1,67 mld. naar € 1,70 mld. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met het feit dat ultimo boekjaar nog geen bestemming was gegeven aan het resultaat en dat er nog overboekingsvoorstellen volgen.

Bij besluit van de Programmabegroting 2024 is besloten de immunisatiereserve op te heffen, hierdoor is € 957,41 mln. overgeheveld naar de algemene reserve. De Immunisatiereserve heeft feitelijk het karakter van een Algemene reserve. In dit kader is het ook logisch om deze reserve dan ook zo te noemen, net als de meeste provincies en gemeenten. Dit dekt de lading beter en verhoogt ook de herkenbaarheid en transparantie van onze vermogenspositie, ook naar derden die niet bekend zijn met de term "Immunisatie".

5.1.4. Algemene reserve (voorheen immunisatiereserve)

€ x 1 mln.

Inventarisatie incidentele weerstandscapaciteit	
Capaciteit Algemene reserve vrij aanwendbaar	871
Incidentele weerstandscapaciteit	871

Figuur 15 Algemene reserve

In bovenstaande tabel wordt weergegeven welk deel van de algemene reserve vrij aanwendbaar is. De algemene reserve heeft een inkomensfunctie voor de provincie Limburg, waarbij het doel is een vaste jaarlijkse inkomstenbron uit beleggingen te creëren. Tevens is dit de dekkingsbron van grote investeringen en het opvangen van onverwachte tegenvallers. De resultaten uit de beleggingen vloeien terug naar deze reserve. Afspraak is dat de maximale omvang € 1,1 miljard bedraagt.

De omvang van de algemene reserve is van groot belang voor de provincie. Niet alleen financieel-technisch, maar ook politiek bestuurlijk is het van belang dat er breder wordt gekeken naar het totale vermogen. Met het totale vermogen worden immers onze bezittingen gefinancierd, waarbij de algemene reserve een vermogensbestanddeel vormt.

5.2. De provinciale staat van baten en lasten

Het financiële resultaat 2024 bedraagt € 99,29 mln.. Van het resultaat zal € 52,81 mln. worden overgeboekt naar 2025 om aan reeds aangegane verplichtingen met derden te kunnen voldoen. Een groot deel van deze overboekingsvoorstellen, € 38 mln., wordt verklaard door meerjarige projectsubsidies (zie ook tabel in 3.1. van deze analyse).

Op pagina 22 van de jaarrekening wordt een voorstel gedaan met betrekking tot de bestemming van het resultaat. Uiteraard dienen Provinciale Staten hiermee in te stemmen. Het voorstel staat in de tabel op de volgende pagina.

Resultaat en bestemming	x € 1.000
Jaarresultaat 2024	99.293
<i>Voorstel tot bestemming van het resultaat:</i>	
A. Dekking van overboekingsvoorstellen	52.808
Saldo vrij te bestemmen resultaat	46.485
<i>B Aanvullende voorstellen</i>	
B1 Inhuur veldmedewerker Hamster	268
B2 Versterken samenwerking agrariërs en borging agrarische inbreng in gebiedsprocessen	1.000
B3 Inhaalslag beheer natuurcompensatie	360
B4 Inhaalslag toezicht natuurcompensatie	140
B5 Realisatie natuurcompensatie	262
B6 Project LLTB 'WaterWinst'; Opschaling nitraatresidu-metingen	704
B7 NOVEX de Peel: versnelling acquisitie rijksmiddelen	81
B8 Onderdeel 'kennisontwikkeling' binnen Instituut voor mens, milieu en mijnbouw (I3ML)*	2.000

B9 Restauratie en verduurzaming Rijksmonument voormalige Van Horne Kazerne Weert (monumentaal complex met 12 rijksmonumentale gebouwen)	1.200
B10 Middelen voor provinciale cofinanciering van de regiodeals in Parkstad en Zuid-Limburg (6e tranche)	5.000
B11 Vervolg educatieprojecten 80 jaar vrijheid	620
Saldo Aanvullende voorstellen	11.635
C Toevoeging aan de Algemene reserve	34.850
Resultaat na voorstel tot bestemming	0

Figuur 16 Resultaat en bestemming

Met het bedrag aan overboekingsvoorstellen wordt zichtbaar dat door o.a. landelijke ontwikkelingen en afhankelijkheden van het Rijk het tempo van de voortgang binnen programma's minder hoog is dan wij zouden willen, zoals bijvoorbeeld in het programma 'Perspectief voor het landelijk Gebied'. Het merendeel van de overboekingen voor meerjarige projectsubsidies heeft betrekking op projecten binnen dit programma.

Na aftrek van het deel van het resultaat dat nodig is voor de overboekingsvoorstellen resteert een 'vrij resultaat' van € 46,49 mln.. Het 'vrij resultaat' is € 21,54 mln. hoger dan begroot bij de Najaarsnota 2024. In de paragraaf 'Financieel kader en jaarrekeningresultaat' is het verschil tussen het begrote en gerealiseerde 'vrij resultaat' verder toegelicht.

De taakstelling van € 50 mln. zoals opgenomen in het Coalitieakkoord "Elke Limburger telt" is bij de Najaarsnota 2024 volledig gerealiseerd. Bij de feitencontrole is hierop nadere toelichting gevraagd en is het volgende aangegeven.

'De taakstelling bedraagt € 50 mln. en maakt onderdeel uit van het totale financiële dekkingplan van deze Statenperiode. Het coalitieakkoord 2023-2027 vormt hierbij het uitgangspunt (citaat p. 99): "Aanvullende financiële ruimte door meevallers wordt op integrale afwegingsmomenten (begroting, voorjaarsnota, najaarsnota, jaarstukken) met instemming PS (resultaat bestemming) met voorrang ingezet voor de in te vullen taakstelling, vervolgens bij voorkeur toegevoegd aan de immunisatiereserve en enkel bij uitzondering ingezet om nieuw/aanvullend beleid te formuleren." Bij de vaststelling door PS van de Jaarstukken 2023, Voor- en Najaarsnota 2024 is de taakstelling volledig ingevuld. De wijze van invulling is incidenteel van aard en bestaat feitelijk uit meevallers en het verwachte voordelige begrotingsresultaat.'

Het jaar 2024 is afgesloten met een financieel overschot van € 99,29 miljoen. Dat is € 74,35 miljoen meer dan begroot. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door onderbesteding op de diverse programmabudgetten en anderzijds vanwege wijzigingen in de planningen van externe partijen wat betreft de meerjarige projectsubsidies. In algemene zin zijn de provinciale programma- en projectbudgetten financieel lastig te programmeren vanwege de afhankelijkheid van derden. De onderbesteding komt in de resultatenrekening tot uitdrukking in zowel de lasten als de baten.

Ten opzichte van de begroting zijn de werkelijke lasten (€ 539,07 mln.) ruim € 105,12 mln. lager dan begroot (€ 644,19 mln.). Deze € 105,12 mln. vormt het bedrag aan onderbesteding. We zien wel een verbetering ten opzichte van 2023 toen de onderbesteding nog € 161 mln. bedroeg.

Een substantieel deel van de onderbesteding zal naar 2025 moeten worden overgeboekt om aan onze verplichtingen te kunnen voldoen en verder te werken aan de uitvoering van beleidskaders.

Het verschil tussen de begroting bij de baten (€ 583,01 mln.) en de werkelijke realisatie (€ 568,16 mln.) bedraagt € 14,85 mln. De baten dienen, deels en naast de reserves, als dekkingsbron van onze lasten. Omdat de lasten lager zijn uitgevallen dan begroot, zijn ook de baten minder dan begroot. Daartegenover staan enkele meevallers waaronder het positieve verschil van programma 9 Financiën en overhead ad € 13,86 mln. Dit wordt onder andere veroorzaakt door renteopbrengsten ad € 4,1 mln., als gevolg van gunstige renteontwikkelingen en een hoger beleggingsvolume en opcenten Motorrijtuigenbelasting ad € 4,50 mln. Onze begroting van de te verwachten opcenten is gebaseerd op een opgave van de Belastingdienst. Deze valt nu hoger uit. Ook de decembercirculaire 2024 heeft gezorgd voor een stijging van de baten met € 8,20 mln. aan aanvullende/nieuwe decentralisatie uitkeringen.

6. Ontwikkelingen bij verbonden partijen

Er is in een afzonderlijke factsheet aandacht besteed aan de ontwikkeling van verbonden partijen van de provincie Limburg. Maar ook in de jaarstukken wordt vanaf pagina 333 hieraan aandacht besteed. In de hierboven genoemde factsheet bij de jaarstukken zijn de verbonden partijen allemaal toegelicht. In het boekjaar 2024 is in totaal voor € 23,9 mln geïnvesteerd in de Provinciale deelnemingen.

- € 7,9 mln in Provinciale fondsen,
- € 8,3 mln in Brightlands Campussen
- € 7,7 mln in de luchthaven.

Van het MKB-Leningenfonds heeft de Provincie in totaal € 2,7 mln terugontvangen doordat aflossingen op de uitgezette leningenportefeuille bij MKB-L hebben plaatsgevonden. In 2024 hebben 6 afwaarderingen plaatsgevonden voor in totaal € 23,5 mln. Per ultimo boekjaar 2024 bedraagt de boekwaarde van de verbonden partijen € 312,5 mln.

Per 1 augustus 2024 is het rechtstreeks belang van de Provincie in de verbonden partijen Chemelot Campus Vastgoed CV en Chemelot Scientific Participaties BV ook ondergebracht bij Chemelot Participaties BV. Hiermee is de structuur eenvoudiger en overzichtelijker geworden en het risico van de Provincie verder gemitigeerd.

Vooruitkijkend naar 2025 verwachten wij dat een groot deel van de verbonden partijen in de beheerfase zal komen. Bij de feitencontrole is gevraagd in hoeverre dit realistisch is, kijkend naar de portefeuille verbonden partijen, en is hier het volgende op toegelicht.

‘Verbonden partijen doorlopen een groeifase / levenscyclus. Door de groei en meer volwassenheid komen de vennootschappen in een volgende fase. Bij de investeringsfondsen van de Provincie zijn de fasen gespecificeerd en komen de fondsen na een investeringsfase van 6 jaar automatisch in een 6 jaar durende beheerfase terecht waarna een exit volgt. Bij niet investeringsfondsen wordt de groeifase opgevolgd in een beheerfase. Steeds meer vennootschappen komen in de beheerfase terecht. We verwachten dat inderdaad steeds meer verbonden partijen in de beheerfase terechtkomen vanaf 2025.’

Dit is een algemene constatering en maatwerk blijft vereist doordat goed gekeken moet worden naar de levensfase en risico's van provinciale deelnemingen.

Dit vraagt ook veel van onze aandeelhoudersrol, omdat de middelen bij de Provincie vaak pas vrijkomen met een apart AvA besluit (via GS) en wij de bestaande verbonden partijen zorgvuldig moeten beheren. In de paragraaf portfoliomanagement is aan de afwaarderingen van de verbonden partijen alsook de toename van de risicoreserve te zien dat de risico's binnen de verbonden partijen toenemen, nu ook de economische omstandigheden langzaam kantelen.

Wordt hiermee bedoeld het risico op een recessie en zo ja wat zijn dan de verwachte gevolgen? Bij de feitencontrole is dit punt uitgebreid toegelicht.

'In 2024 zijn er inderdaad afwaarderingen geweest echter de risicoreserve SiS is in 2024 beperkt gedaald. De stand per ultimo 2023 bedroeg € 118,4 mln. en ultimo 2024 bedroeg de risico reserve € 116,1 mln. De hoogte van de risicoreserve wordt bepaald doordat de risicoreserves van alle onderliggende instrumenten (verbonden partijen en geldleningen) na actualisatie bij elkaar worden geteld.

Met "de economische omstandigheden langzaam kantelen" wordt aangeduid dat er lastigere economische omstandigheden verwacht worden: afzwakkende economische groei, afnemend producenten- en consumentenvertrouwen, verwachte daling van afzetproducten (onder andere door importheffingen). Dit hoeft niet per se een recessie te zijn, hoewel dit wel mogelijk is. Als gevolg van deze lastigere economische omstandigheden kan dit ook impact hebben op de verbonden partijen van de Provincie Limburg. Denk hierbij aan toenemende energiekosten, mede als gevolg van de oorlog Rusland-Oekraïne, een volatiel VS beleid door onder andere importheffingen, stagnatie in fundraising voor groeikapitaal (venture fondsen) etc. De gevolgen hiervan voor de verbonden partijen kunnen divers zijn en zijn mede afhankelijk van de sector waarin ze actief zijn.'

Dit vraagt zorgvuldige sturing en samenwerking met derden, hetgeen ook in een nieuwe Sturing in Samenwerking 4.0 benadrukt zal worden.

De fondsen met de grootste bedragen en risico's worden in onderstaande tabel benoemd en hieronder nader toegelicht. In onderstaande tabel wordt gerekend met boekwaarde; in de toelichting per verbonden partij wordt het cumulatief door de provincie Limburg verleend kapitaal weergegeven.

(X 1.000)

Verbonden partij	Boekwaarde 31-12-2023	Mutatie boekjaar	Boekwaarde 31-12-2024	Onderdeel van
Enexis Holding N.V.	6.203	-	6.203	Essent
Chemelot Campus vastgoed C.V.	63.767	63.767	0	Brightlands
Chemelot Participaties B.V.	29.195	68.570	97.764	Brightlands
Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V.	15.666	-	15.666	Brightlands
Campus Vastgoed Greenport Venlo C.V.	8.097	-	8.097	Brightlands
Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V.	11.898	-	11.898	Overig
Holding businesspark Luchthaven Maastricht N.V.	23.781	-	23.781	MAA
LIOF N.V.	51.578	-	51.578	Fondsen
Limburgs Energie Fonds B.V.	60.709	-6.166	54.543	Fondsen
Limburg Business Development Fonds B.V.	13.800	125	13.925	Fondsen
Chemelot Ventures B.V.	9.609	135	9.744	Fondsen

Figuur 17 Verbonden partijen

Enexis Holding N.V. (€ 6,2 mln.)

Doelstelling	Dit bedrijf verzorgt voor 2,8 miljoen huishoudens en bedrijven de distributie van energie. De provincie Limburg heeft een belang van 16,12%.
Financieringen	De provincie heeft voor € 83,5 mln. financieringen uitstaan. En daarnaast is voor € 6,2 mln. kapitaal verstrekt door de provincie Limburg.
Risico	Naar verwachting nemen de investeringen onder impuls van de energietransitie de komende jaren fors toe, waardoor de kapitaalbehoefte van Enexis meestijgt. De provincie Limburg heeft in 2024 € 5,8 mln. aan dividend ontvangen. Dit bedrag is vanwege kapitaalbehoefte fors lager dan in 2022 (€ 16 mln.) en 2023 (€ 31,2 mln. In de begroting is rekening gehouden met dalende dividendinkomsten.

Chemelot Campus Vastgoed C.V. (€ 69,1 mln.)

Doelstelling	Ontwikkelen, kopen, realiseren en exploiteren van vastgoed en research faciliteiten op de Chemelot Campus. De provincie Limburg wil blijven inzetten op de campusontwikkeling en heeft hiervoor € 67 mln. extra kapitaal ter beschikking gesteld voor uitbreiding op het noordelijk deel van de campus.
Kapitaalinbreng	€ 69,1 mln.
Risico	Het risico voor de provincie is het niet halen van de doelstellingen met betrekking tot huurinkomsten of te hoge exploitatiekosten, waardoor de winst van de C.V. daalt. Dit kan leiden tot afwaardering van de deelneming.

Chemelot Participaties B.V. (€ 162.1 mln.)

Doelstelling	Deze vennootschap is opgericht om deel te nemen in op de Chemelot Campus gevestigde bedrijven. Het cumulatief verleend kapitaal in deze vennootschap bedraagt € 162.1 mln. Vanaf 1 augustus 2024 is het rechtstreekse belang van de provincie Limburg in Chemelot Scientific Participations BV en Chemelot Campus Vastgoed CV ondergebracht onder Chemelot Participaties BV. Wat is de reden hiervan en wat is het voordeel om dit te doen? Dit is tijdens de feitencontrole verder toegelicht.
---------------------	--

'Op 21 juni 2023 is de herziene samenwerkingsovereenkomst Brightlands Chemelot Campus ondertekend waarmee de afspraken zijn vastgelegd omtrent de financiering van de vastgoedontwikkeling op Brightlands Chemelot Campus op basis van de business case Chemelot Campus 2023-2033. Op 22 april 2024 heeft de closing van deze overeenkomst plaatsgevonden en is ook de nieuwe vennootschapsakte van Chemelot Campus Vastgoed CV gepasseerd. In vervolg hierop wordt nu voorgesteld om het belang dat provincie Limburg in Chemelot Campus Vastgoed CV heeft alsook de aandelen van de provincie Limburg in Chemelot Scientific Participations BV in te brengen in haar 100% dochter vennootschap Chemelot Participaties BV.

De provincie Limburg heeft in 2012 Chemelot Participaties BV opgericht met als doel om met deze vennootschap andere ondernemingen op te richten, te (doen) financieren en in andere ondernemingen deel te nemen. De provincie Limburg participeert sinds 2012 ook via Chemelot Participaties BV in Chemelot Campus BV en sinds 2014 via Chemelot Participaties BV in Chemelot Research Facilities BV. Vanwege fiscale redenen (voorkomen overdrachtsbelasting en verkrijgen van btw

compensatie voor InSciTe) is de provincie Limburg echter in 2012 respectievelijk 2014 zelf rechtstreeks gaan participeren in Chemelot Campus Vastgoed CV en Chemelot Scientific Participations BV.

De afronding van de herziene samenwerkingsovereenkomst, waarmee een nieuwe periode van samenwerking in de Brightlands Chemelot Campus is ingegaan, vormt een natuurlijk moment om de participaties in Chemelot Campus Vastgoed CV en Chemelot Scientific Participations BV. alsnog in te brengen in Chemelot Participaties BV en Chemelot Participaties BV hiermee in te richten conform het doel ten tijde van de oprichting.

De inbreng van de belangen aan Chemelot Participaties BV betekent in ieder geval dat bij een eventuele aansprakelijkheid de rechtspersoon Chemelot Participaties BV aansprakelijk is en niet de provincie Limburg rechtstreeks. Ten tweede vallen eventuele toekomstige belastingclaims in het kader van vennootschapsbelasting in Chemelot Participaties BV en niet bij de provincie Limburg, alsmede voorkomen we het risico dat de belastingplicht van Chemelot Campus CV gevolgen heeft voor de andere activiteiten binnen de Provincie Limburg (welke mee zouden moeten worden genomen in de vpb-aangifte van de provincie).

Voor wat betreft de inbreng van Chemelot Scientific Participations is eveneens het moment gekomen om deze vennootschap dan ook om te hangen naar Chemelot Participaties BV. Daarmee maken we de structuur duidelijker en logischer, omdat daarmee alle vennootschappen behorend tot de Chemelot campus structuur rechtstreeks onder Chemelot Participaties BV worden gebracht. Daartoe is deze vennootschap ook opgericht.'

Kapitaalinbreng € 162.1 mln.

Risico Het risico voor de provincie betreft afwaardering van deze boekwaarde. Van het totaal beschikbare krediet van € 46 mln. is 50% als niet revolverend aangemerkt. Dit lijkt een erg hoog percentage, maar het blijkt dat hier sprake is van financiële techniek. Feitelijk zijn dit subsidies, die in de vorm van agiostortingen worden verstrekt. Normaal gesproken zou je dergelijke subsidies in de exploitatie tegenkomen, maar omdat de boeken met de deelnemingen gelijk moeten lopen is gekozen om 50% als niet revolverend op te nemen.

Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (€ 28,9 mln.)

Doelstelling Het exploiteren en ontwikkelen van de Innovatoren, Villa Flora en omliggende campusgronden. De provincie heeft hier een belang van 76%.

Financiering € 13,3 mln. financiering. Daarnaast is er € 28,9 mln. aan kapitaal verstrekt.

Risico De exploitatie is vooralsnog structureel verlieslatend en er is geen direct zicht op een sluitende exploitatie. In 2023 is besloten om, naast een incidentele bijdrage in onderhoudskosten, tot 2030 structurele middelen ter beschikking te stellen om te komen tot een sluitende exploitatie. Doel is om in 2029 positieve resultaten te realiseren. Belangrijkste risico's zijn hier afwaardering deelneming, waardevermindering vastgoed en langer achterblijvende exploitatie. Op 22 april 2025 is er een mededeling portefeuillehouder gedaan (DOC-00747140) met een rapportage van Campus Vastgoed inzake stand Q4 2025. De bezettingsgraad met onderbezetting is nog steeds laag en dus problematisch. Het verlies over 2024 bedraagt € 2,34 mln.

Campus Vastgoed Greenport Venlo C.V. (€ 8,1 mln.)

Doelstelling De Innovatoren is ondergebracht in deze vennootschap. De beheertaken worden uitgevoerd door de B.V. Campus Vastgoed Greenport Venlo. De provincie heeft een 76% belang.

Kapitaalinbreng Het cumulatief verleend kapitaal is € 8,1 mln.

Risico Ontwikkelingen in verhuur van het vastgoed zijn niet positief. Hierdoor loopt de provincie het risico dat (een deel van) de boekwaarde van de deelneming afgewaardeerd dient te worden ten gevolge van waardevermindering van het vastgoed.

Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. (€ 11,9 mln)

Doelstelling Ontwikkelen en uitgeven van vestigingslocaties voor bedrijven om regionale en economische ontwikkeling en werkgelegenheid te stimuleren. Naast de gebiedsontwikkeling exploiteert de vennootschap het parkmanagement in Trade Port Noord.

Kapitaalinbreng € 11,9 mln. Er staat daarnaast een financiering uit van € 35 mln.

Risico Afwaardering boekwaarde, kostenstijgingen en uitloop. Op dit moment governance problemen. Uit mededeling portefeuillehouder 23-12-2023 (DOC-00597932) blijkt ontslag van de statutair bestuurder en benoeming van een bestuurder ad interim. Verder blijkt uit de mededeling portefeuillehouder van 29-12-2023 (DOC-00598996) dat de voltallige Raad van Commissarissen is opgestapt. Inmiddels heeft de onderneming weer een statutair bestuurder, een Raad van Commissarissen en periodieke AVA's. Het Ontwikkelbedrijf heeft op dit moment vrijwel geen (grote) percelen vrij in de markt aan te bieden, hetgeen grote invloed heeft op de omzet.

Holding Businesspark Luchthaven Maastricht N.V. (€ 23,8 mln.)

Doelstelling Deelnemen in of een belang nemen en beheren van andere ondernemingen die betrokken zijn bij het exploiteren van een luchthavenbedrijf. Tevens verhuur en in gebruik geven van gebouwen en terreinen.

Kapitaalinbreng € 39,9 mln. Dit is een stijging van € 7,74 mln. en betreft een agiostorting ten behoeve van achterstallig onderhoud in lijn met het Statenbesluit over de toekomst van MAA van december 2022.

Risico afwaardering boekwaarde, niet verkrijgen of behouden van vergunningen, neergang economie en niet halen ambities businessplan met betrekking tot elektrisch vliegen. Naar aanleiding van het exploitatieverlies in 2023 en 2024 is conform het vastgestelde businessplan 2023-2033 de agiostorting voor het wegwerken van achterstallig onderhoud afgewaardeerd. De accountant heeft de maandcijfers van de eerste twee maanden van 2025 geanalyseerd en deze laten opnieuw een negatief resultaat zien, waardoor in 2025 wellicht opnieuw een afwaardering noodzakelijk is.

Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering N.V. (LIOF) (€51,6 mln.)

Doelstelling Industriebank LIOF is de Limburgse ontwikkelingsmaatschappij. Kerntaken zijn acquisitie, participatie en ontwikkeling/innovatie.

Kapitaalinbreng Cumulatief verleende subsidie: € 37,7 mln. Daarnaast is cumulatief kapitaal verstrekt voor een bedrag van € 51,6 mln.

Risico Niet uitvoeren van activiteiten, waardoor er een afbreukrisico voor de provincie ontstaat. Het risico bestaat dat LIOF onvoldoende functioneert als ontwikkelbedrijf voor de provincie of dat resultaten achterblijven.

Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V. (€ 60,8 mln.)

Doelstelling Langjarig beheren van vermogen, waarbij het fonds middelen uitzet op revolverende basis voor duurzame energieopwekking, energiebesparing en de circulaire economie.

Kapitaalinbreng € 65,9 mln.

Risico Onvoldoende projecten, risico van faillissement, afwaardering en reputatierisico voor provincie bij negatieve publiciteit. In 2024 is het LEF geconfronteerd met aanzienlijke financiële uitdagingen als gevolg van marktonzekerheid, operationele tegenvallers en specifieke problemen bij enkele grote projecten. Naar aanleiding hiervan heeft in 2024 een afwaardering plaatsgevonden van € 11,4 mln. in de jaarrekening van de provincie Limburg. Gezien het feit dat uw Staten ervoor gekozen hebben om in 2024 maar één keer in plaats van twee keer in november om een voortgangsrapportage te vragen is het belangrijk ook tussentijds de ontwikkelingen in het LEF nauwlettend te blijven volgen.

Chemelot Ventures B.V. (€ 9,7 mln.)

Doelstelling Risicodragend investeren in andere vennootschappen; vooral in innovatieve (start-up) bedrijven op het gebied van chemische, medische en technologische materialen en life science.

Financieringen De provincie heeft € 9,7 mln. cumulatief kapitaal verstrekt.

Risico Het provinciaal risico is maximaal het toegezegde krediet van € 10 mln.; nu nog af te roepen € 0,3 mln. Vanuit balansperspectief bestaat er een risico op afwaardering van de boekwaarde. In 2024 heeft 1 exit-verkoop plaatsgevonden.

Limburg Business Development Fonds (€ 24,2 mln.)

Doelstelling Financiering voor de ontwikkeling van ideeën naar producten van innovatieve MKB ondernemingen in de sectoren agrofood, logistiek, high-tech systemen, chemie, lifescience en crossovers tussen de sectoren.

Financieringen De provincie heeft € 24,2 mln. cumulatief kapitaal verstrekt.

Risico Het provinciaal risico is maximaal het toegezegde krediet van € 29,7 mln.; nu nog af te roepen € 5,5 mln. Vanuit balansperspectief bestaat er een risico op afwaardering van de boekwaarde. In de mededeling portefeuillehouder van 11 maart 2025 (DOC-00749680) is een evaluatie gepresenteerd van het MKB-Leningenfonds en het Limburg Business Development Fonds.

7. Openstaande moties en toezeggingen

In de jaarstukken is opvolging gegeven aan toezegging 9594 om een afkortingenlijst toe te voegen. Ook is er in de bijlage van het Statenvoorstel conform toezegging 9593 een overzicht van moties en toezeggingen opgenomen.